

Zámeček u Černošína

Nikola Rayman

Jihovýchodně od obce Černošín (okr. Tachov) cca 1 km, nalevo při silnici na Stříbro (bývalá císařská silnice Plzeň – Cheb) se nachází zbytky opevnění na svažující se zalesněné ostrožně, kterou ze západu obtéká Luční potok a na východě bezejmenná vodoteč. Samotné opevnění se skládá z příkopu a valu, vnitřní plocha má tvar obdélníka s oblými rohy o rozměrech 20 x 30 metrů (obr. 1).

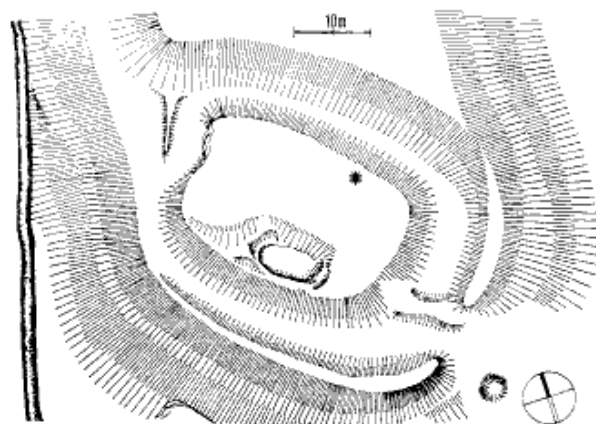
Opevnění je zmiňováno již F. A. Heberem (Heber 1847, 198), který na základě pomístních názvů sem umísťuje zámek s tančírnou nebo zde měl stát, podle pamětníků, hostinec. Rovněž A. Sedláček (Sedláček 1905, 136) zmiňuje toto opevnění, ale neuvádí u něj žádné podrobnosti. Dále se Zámečkem zabývali Z. Procházka a J. Úlovec (Procházka – Úlovec 1991, 287 – 288), kteří opevnění spojují spíše s třicetiletou válkou než se středověkou tvrzí. Černošín se totiž stal součástí tábora císařské armády během střetnutí u Třebele v roce 1647 (více Matoušek 2006). Prozatím poslední zpráva je od O. Slabého, který zde našel ve vývratu cca 20 kusů keramický střeptů rámcově datovaných do 14. století (Slabý 2006, 63).

V zimě 2010 – 2011 došlo v lese na ostrožně a v jejím okolí k několika dalším vývratům a polomům. Z toho jeden vývrat (borovice) byl v místě opevnění (obr. 1). Rozsah vývratu umožnil položit pod ním sondu 0,8 x 0,6 metru o dosažené hloubce 0,45 metru. Sondu provedl archeolog Muzea Českého lesa v Tachově Nikola Rayman. Samotný odkryv byl limitován jednak kořeny s balem, které překrývaly místo výkopu a znemožňovaly dosažení větší hloubky (obr. 3 – výzkum spíše připomínal norování), dále pak rozsahem vývratu, jenž určil rozměry sondy.

Pod vývratem byly nalezeny zbytky destrukce kamenné zdi. Jako pojivo nebylo použito malty, ale jílu. Destrukce pouze ukázala, jak byly zdi stavěny, ale již ji nelze jednoznačně spojit s hradbou nebo se zdi vnitřní zástavby. Destrukci doplňovalo několik drobných fragmentů mazanice, které neumožnily jakoukoliv jejich interpretaci. Zároveň je nelze brát jako doklad zániku požárem, protože nebyly nalezeny žádné další doklady ohně, jako jsou například uhlíky nebo opálené kameny.

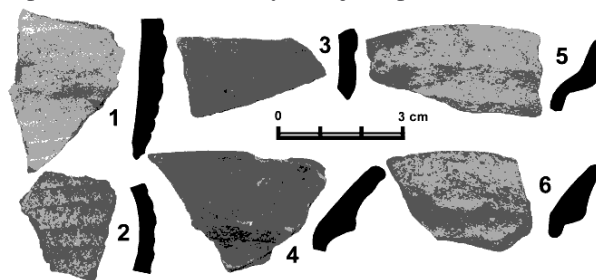
Vrstva, která vyplňovala okolí destrukce, o odebrané mocnosti 0,4 metru, obsahovala několik kusů střeptů převážně atypických. Přesto se podařilo nalézt několik keramických fragmentů nádob (obr. 2), které umožnily datovat

minimální dobu existence zde stojící „tvrze“. Na jejich základě lze klást počátek osídlení do 2. poloviny 14. století (obr. 2:1, 2 a 4) a konec do 1. poloviny 15. století (obr. 2: 3, 5 a 6). Mimo keramiky byly nalezeny také železné předměty. Sonda obsahovala dva hřeby a část nože s trnem, které byly nalezeny pomocí detektoru kovů.

Obr. 1: Zámeček u Černošína, plán opevnění (převzat z Procházka – Úlovec 1991) s označením místa vývratu – hvězdička.

Samotné umístění pozůstatků opevnění umožňuje označit jej jako hrádek a nikoliv jako tvrz, protože v jeho blízkosti nebylo nalezeno jakékoliv osídlení nebo činnost, na kterou by byla tvrz vázána. Může se však jednat o nedostatek průzkumu a v budoucnu může být zaniklé osídlení ještě nalezeno. Spojovat umístění hrádku s blízkou cestou, respektive s brodem, který zde již v pozdním středověku

Obr. 2: Zámeček u Černošína. Keramika: 1 – 3 výzdoba rytou šroubovicí, 4 – 6 okraje hrnců.

Obr. 3: Zámček u Černošína. Zkoumaný vývrat.

musel být, je dosti problematické. Diskutabilní jsou úvahy o tom, zda měl hrádek poskytovat ochranu blízkému Černošínu od východu nebo fungoval jako celnice. Není však známo, že by měl vlastního šlechtického majitele, který zde sídlil. Později patrně náležel k některému panství v těsné

blízkosti. Zde se nabízí blízký Volfštejn (na západě) nebo Šontál (na východě). Vzdálenost obou hradů od Zámčeka je téměř shodná.

Nálezy učiněné ve vývratu neprokázaly druhotné využití opevnění v průběhu třicetileté války, ale nemůžeme jej zcela vyloučit. Hovoří pro to jeho poloha u silnice nedaleko tábora císařské armády umístěného okolo Černošína roku 1647.

Archeologický výzkum vývratu potvrdil stáří lokality, ale zároveň se objevily nové otázky, které by rozřešil jen výzkum většího rozsahu. Jde především o vnitřní zástavbu, která k velikosti plochy nemohla být příliš členitá, a dále pak zjištění důvodu výstavby hrádku. Nelze opomenout ověření možnosti jeho využití jako polního opevnění za třicetileté války.

Literatura: **Heber**, F. A. 1847: Böhmen Burgen, Vesten und Bergschlöser V. Prag; **Matoušek**, V. 2006: Třebel. Obraz krajiny před bitvou. Praha; **Procházka**, Z. – **Úlovec** J. 1991: Hrad, zámky a tvrze okresu Tachov 3. Tachov; **Sedláček**, A. 1905: Hrad, zámky a tvrze Království Českého XIII – Plzeňsko. Praha. **Slabý**, O. 2006: Z hradů, zámků a tvrzí. Starý zámček, Hláska XVII, 62 – 63.

Bombardy pana Hefnera

Milan Novobilský

Když jsem si přečetl v Hlásce č. 3 roč. XXI zajímavý článek o utajeném zahraničním obléhacím komplexu od Zdeňka Hefnera,¹⁾ byl jsem překvapen rozsahem dochovaných obléhacích relikvií a také neuvěřitelným množstvím nalezených strel, až se mi z toho tajil dech. Jen jsem litoval, že pan Hefner nepoužil žádnou citaci a svůj výzkum tají. Po té, co vyšlo od stejného autora pozastavení nad mojí knihou o obléhání hradu Lopaty,²⁾ jenom jsem žasl nad tím, jaké má tento zájemce o středověké palné zbraně praktické zkušenosti s experimentální střelbou. Přiznávám, že já ne, ale uznávám, že praktický experiment pro historické bádání je opravdu velmi přínosný, ba nutný. Samozřejmě jsem prostudoval řadu literatury a zamyslel se nad dobovými ilustracemi. To je tak vše, co jsem mohl udělat, protože nejsem organizován v žádné skupině historického šermu, ani historické střelby, jelikož jsem v podstatě pacifista, a tato zábava by mě neuspokojovala. Myšlenka, že si rozestavím papundeklové panáky po okolí hradu a budu dělat experimentální pokusy s jejich ostřelováním, mě ani nenapadla, ale moc oceňuji schopnosti některých jedinců ověřit si historické doklady o nasazení různých zbraní ve válečných akcích na skutečném experimentu, jak to třeba činí výzkumníci v jedinečném cyklu televizního kanálu Viasat History – Starověké objevy, který všem doporučuji. Zde velmi nadšeně spolupracují historici, modeláři a znalci zbraní na velmi přátelské úrovni. Někdy jsou zde, oproti očekávání, ke spatření mimořádně zajímavé výsledky jejich experimentů (<http://www.ulozto.cz/hledej/?q=staroveke+objevy&disclaimer=0>).

Osobně jsem chtěl při průzkumu obléhacího komplexu hradu Lopaty vytvořit názornější obraz konkrétní vojenské akce pouze na základě povrchové prospekce za pomocí detektoru kovů. Tato metoda průzkumu byla konzultována s odbornými pracovníky Západočeského muzea v Plzni. Obecně mě mrzelo na Hefnerově pozastavení nad obléháním Lopaty, jeho nadměrné ulpívání na detailech některých mých ilustrací. Mnohé z nich měly jen názorně evokovat

předpokládanou podobu palebného postavení či obecně zobrazení zbraně, protože limity průzkumu nedovolovaly vyslovit konkrétnější závěry. Postavení hlavní těžkých děl v tarasu bylo rekonstruováno podle dobové ikonografie, kde často trčí hlaveň před ochranné hrazení, a osa sklápění krycí desky je umístěná nad zbraní, byť to postrádá z hlediska současných úvah logiku.

Bez archeologického výzkumu jsem nechtěl zabíhat do úvah o možných konstrukcích zbraní, jejich lafetování a skutečném opevnění palebných pozic. Jako dlouholetý

Realistické vyobrazení dvou střelců z ručnic z 15. století (výřez z folia 34v manuskriptu *Le Livre des faiz monseigneur saint Loys, composé à la requête du cardinal de Bourbon et de la duchesse de Bourbonnois*-codex Francais 2829).

Obléhání švýcarských měst burgundskými vojsky. Dvě realistická vyobrazení postavení děl. Na obrázku vlevo (obléhání města Nancy) je bombard umístěna těsně za otvorem v hrazení. Sklápěcí kryt není před ústím hlavně, ale nad bombardou. Na obrázku vpravo (obléhání města Murten) nemá ústí hlavně předního děla za hrazením dostatečný odstup pro nabíjení. Krytí prostoru pro obsluhu je jen nad hlavní. Bombarda vzadu trčí ven z hrazení (Schilling, D.: Luzerner chronik. Zentralbibliothek Luzern, Hs.S.23; Schilling, D.: Amtliche Berner-Chronik. Burgerbibliothek Bern, Mss.h.h.I.).

zájemce o hrad Lopatu jsem však jako jediný dokázal rozlišit relikty po obléhání z let 1432 – 1433, které jsem panu Hefnerovi při jeho návštěvě slavností pod hradem Lopatou v roce 1995 ukazoval. Nijak výsledky mých zjištění nekomentoval, a o žádných svých podobných výzkumech nehovořil.

Jeho pozastavení shledává mnoho rozporuplností v mých interpretacích, které se snaží upřesnit na základě svých zkušeností a poznatků z obléhání různých hradních areálů, však bez konkrétních lokací a dalších citací. Tento vágní výklad a snaživě pilné poopravování mé práce jsem přešel, a nehdolal na kritiku pana Hefnera vůbec reagovat.

Také mě poněkud mrzelo, že se pan Hefner neozval dříve k nějaké spolupráci, protože kniha o obléhání Lopaty byla několikrát anoncována v našem klubovém zpravodaji Hláska po dobu několika let. Naopak jsem se měl s panem Hefnerem spojit já, jak jsem se dozvěděl. Já ovšem ani netušil, jaké úžasné experimenty provádí. Krom hradů v okolí Chomutova, nevím, že by něco publikoval o palných zbraních. Jen jsem viděl s některými členy klubu na počátku devadesátých let minulého století panem Hefnerem vytvořenou sbírku modelů středověkých děl, za kterou mu nabízel **jistý** Němec jedinečný dar – nejnovější Mercedes-Benz. Že je šikovný a zdatný modelář, potvrzuje i to, že se svými žáky jako učitel odborného výcviku v nápravném ústavu ve Všehrdech postavil model železničního kolejiště přes celou místnost, jak jsem se dočetl v měsíčníku Xantypa. O jeho úspěšných střeleckých experimentech jsem se nikde nedozvěděl nic.

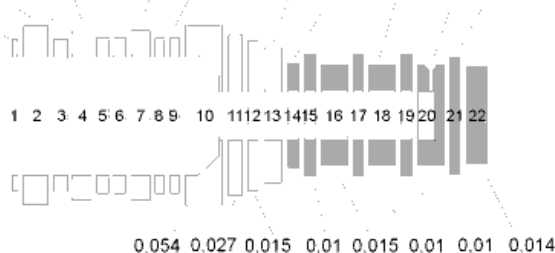
Ale poté, co vyšel další páně Hefnerův článek o bombardách,⁵⁾ jsem již začal neuvěřitelně kroutit hlavou a nabývat dojmu, že se nacházím v říši pohádek, a že se jedná o dobře promyšlenou mystifikaci a snahu ohromit čtenáře až neuvěřitelnými a opět dobře utajenými experimenty. Myslím, že každý, kdo tyto články četl, nabyl podobného dojmu. A pan Hefner to pěkně načasoval. První článek předkrm – nyní všem ukážu, co jsem prozkoumal, a to jen představuji pouhých pět procent z toho všeho, co vím. Druhý článek – nyní si mohu se svými předvedenými znalostmi a zkušenostmi dovolit kritiku, a třetí článek finále – jsem Alt Büchsenmeister, nad kterého není. Pod rouškou ověřitelných údajů, které má pan Hefner jistě v malíčku, na nás zároveň vyskakují informace ze světa neuvěřitelného. Jak na to reagovat? Má snad smysl komentovat práce, které postrádají citace, a vše je zaobaleno do termínů – v **jisté** zemi, **jistý** feudál, **jistý** šlechtic, **jistý** loupeživý rytíř, **jistá** kronika, **jistý** hrad, apod.? Jediná uvedená a skutečná lokalita je hrad Pymont, který se nachází v kraji Rheinland – Pfalz, v okrese Cochem – Zell na německé půdě v těsné blízkosti Francie, kde pan Hefner, jak uvádí, předvádí své střelecké umění.

Přesto mně to nedalo, a chtěl jsem podle popisů pana Hefnera zříceniny zmíněných dvou **jistých** obléhaných hradů lokalizovat, protože jsem předpokládal, že tyto poměrně dochované ruiny nemohly uniknout žádným badatelům. První z nich⁴⁾ by se měla nacházet v německy mluvících zemích, a tu druhou bych podle půdorysu prozrazujícího kastel lokalizoval do Francie či Švýcarska – savojské oblasti.⁵⁾ Tudíž jsem si vzal k ruce lexikon hradů,⁶⁾ kde je vyob-

bombarda Dunivá Luitgarda ráže 54 cm rozložená na prstence

0,0035 0,034 0,009 0,02 2x0,008 0,02 2x0,007 0,021 0,007 0,015 0,017 0,01

hodnoty uvedené
u prstenců
jsou v m³

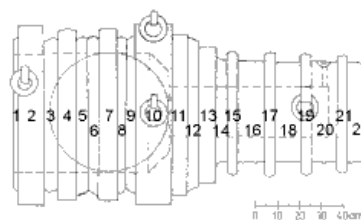

součet objemů = 0,3415 m³, ocel = 7850 kg/m³ = 2681 kg

podle Hefnera je váha hlavně 1863 kg. **Kde je chybějících 818 kg? - to je, jako bychom ubrali prstence tmavěji šedé** pokud by měla hlaveň opravdu takovou váhu, pak by byla měrná hmotnost použitého materiálu 5450 kg/m³, to nemá žádná slitina

váha koule ráže 54 cm = 0,082 m³ - pískovec = 1900 - 2600 kg/m³ = 156 - 214 kg - to odpovídá Hefnerovým údajům
váha koule ráže 54 cm = 0,082 m³ - žula = 2630 - 2680 kg/m³ = 215 - 220 kg - to také odpovídá Hefnerovým údajům

objem válce = $\pi \times r^2 \times v$
objem koule = $4/3 \times \pi \times r^3$

Vypočtená skutečná hmotnost experimentální bombardy Dunivá Luitgarda podle nákresu Z. Hefnera.

razeno kolem 4000 půdorysů hradů, i těch, které se téměř nedochovaly. Ale neuspěl jsem. Sedl jsem tedy k internetu a projel veškeré internetové stránky o hradech. Zejména <http://www.burgenwelt.de>. Prověřil jsem všechny hrady německé, rakouské, švýcarské, francouzské i anglické a nic. Musel jsem opustit tuto úmornou práci, která mě stála mnoho času. Vzdal jsem to.

Pak můj zrak znovu padl na plánek experimentální bombardy Dunivé Luitgardy.⁷⁾ V textu se píše, že váží 1863 kg.⁸⁾ To se mně zdálo málo s ohledem na moji znalost hmotností dochovaných bombard podobných rozměrů a ráží. Dal jsem si tu práci a váhu děla přepočítal. Měřítko je správně uvedené. Velikost koule vychází opravdu 54 cm. Se základní znalostí geometrie a měrné hmotnosti železa jsem rozložil bombardu na jednotlivé prstence a začal počítat celkovou hmotnost bombardy. Vyšlo mně cca 2680 kg. To je značný rozdíl oproti uváděnému údaji. Kde se stala chyba? Digitální váha vážila špatně? Nebo nebyla bombard ve skutečnosti vůbec vážena, ale oměřena a váha vypočtena s chybou? Nebo bombard vůbec neexistuje a údaj byl vystřelen odhadem?

Mé podezření, že se jedná o mystifikaci, opět vzrostlo. Jsou skupiny, které experimentují s replikami středověkých palných zbraní a nijak své pokusy netají, ba naopak. Uvádím fotografie repliky anglické bombardy, kde můžete spatřit nad dělem konstrukci, kterou se hlaveň pokládá do palebného postavení na dřevěné lože. Takové konstrukce zdviháků se ve středověku běžně používaly, a najdete je v různých dobových pojednáních o válečné technice. Proč pan Hefner volil tak zbytečnou a nepraktickou techniku vykládání a nakládání bombardy pomocí podkládání několika kubíky dřevěných trámů, když tvrdí, že velmi pečlivě dbal, aby veškeré technolo-

gické postupy byly ryze středověké a peněz od tajemného feudála bylo tolik, že by na čtyři trámy, kladkostroj a několik provazů, jistě vystačily?

Další podezřelá věc je, že na místě obléhání utajeného hradu kastelového typu zůstalo velké množství koulí, stejně jako u dalších nám neprozrazených obléhacích komplexů, které pan Hefner navštívil.⁹⁾ Pokud je pan Hefner nevytěžil ze zásypu, pak pochybuji, že je tam obléhací vojsko ponechalo, pokud se dochovaly celé. Je známo, že při dobývání hradu Tannenberku v jižním Hessensku, se jeho obléhání účastnilo město Frankfurt i se svojí velkou bombardou. Z městského arzenálu také vyzvedlo střelivo, které tam uskladnilo jako zbytek po předchozím válečném tažení. Bombarda však měla velkou ráži a dovezené koule byly pro něj příliš malé. Obléhání muselo být přerušeno. Celý týden trvalo, než byly vytesány potřebné nové. Hrad zemského škůdce byl dobyt a zbylé koule opět vráceny do zbrojnice města.¹⁰⁾ Jak tedy mohly zůstat v palebném postavení bombardy Milé příbuzné 2 celé žulové koule o průměru 72 cm, jejichž výroba byla poměrně nákladná?

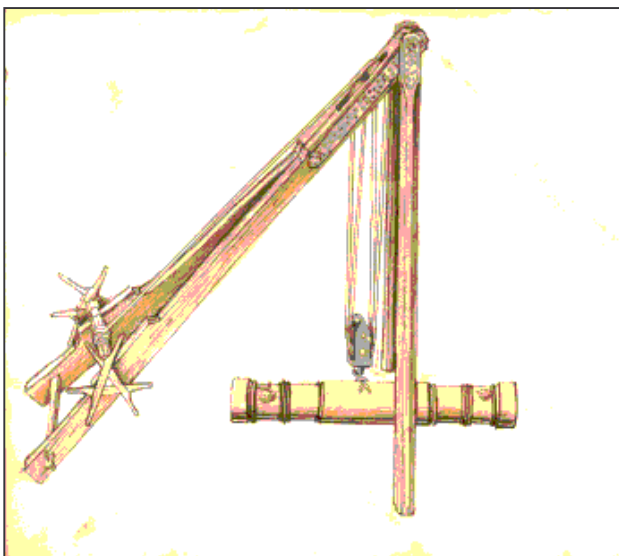
Pyppes Dowghter je největší funkční replika bombardy v Anglii postavená podle originálu dochované bombardy Boxted. Kamenné koule mají váhu 140 kg. Provozuje Společnost Svaté Barbory (<http://www.pomian.demon.co.uk/barbara/Bombard.htm>).

Boxted Bombard (kolem r. 1450). Délka 2,4 m, váha přes 1,5 t, ráže 38 cm. Royal Armouries Anglie, uloženo ve Fort Nelson.

Také není zcela pravda, že bombardy nebyly účinné při náměru více jak 15 stupňů.¹¹⁾ Je mnoho důvodů se domnívat, že byly. Také se již prokazatelně používaly moždíře, které střílely podobně jako praky horní skupinou úhlů. Mnohé z děl vyobrazených na dobových iluminacích na neuvěřitelně vratkých kozách mohly právě střílet pod vysokým náměrem a zpětný ráz šel spíše do země. Moderní experimenty prováděné na anglickém hradě Goodrich s přesnou replikou moždíře Roaring Meg (Zuřivá Megi) potvrdily, že koule při náměru 45 stupňů dolétla na vzdálenost 110 metrů a překonala by o 5 m výšku hradeb (20 m). Takto vedená střelba ničila hrad z vnitřku a velmi účinně, zvláště když střílela zápalné koule (<http://www.ulozto.cz/10011977/staroveke-objevy-strelne-zbrane-a-munice-avi>).

Mám také mnoho důvodů se nedomnívat, že tehdejší ilustrátoři neznali do detailů konstrukci děl, a ani ji nechtěli či neuměli dopodrobna vykreslovat.¹²⁾ Zbroj a zbraně vojáků jsou téměř na všech iluminacích poměrně přesně zobrazené včetně podoby děl, tak, jak je známe z dochovaných arzenálů. Potíž je v nedůvěryhodnosti postavení děl na dřevěných podpůrných konstrukcích, které mnohdy spočívají jen na pouhých dvou příčných trámcích. To se všichni iluminátoři z celé Evropy dohodli, že to budou takto malo-

Zdvihák pro uložení hlavně děla (Feuer werkbuch Martin Merz 1460 – 1480. Codex BSB Cgm 599).

vat? To jistě ne. Je to velká výzva k úvaze. Příkladám ilustraci velmi realistického zobrazení dvou ručních palných zbraní.

Také není pravda, že musela být bombardarda umístěna výše a střílet z návrší.¹³⁾ Ukázkovým dokladem, že tomu tak nemuselo být, je středověká ilustrace obléhání opevněného města z manuskriptu René D'Anjou: Le mortifiement de vaine plaisance, ve kterém je i zmínka o třech velkých bombardách (les trois grosses bombardes) – La Bombarde de la Passion, La Bombarde de la Ressurrection a La Bombarde de la Nature rire Seigneur. Zároveň tyto tři bombardy dobový ilustrátor nakreslil na celé folio, jak ostřelují městské opevnění. Děla byla spíše zaměřena na horní část hradeb, kterou rozbořily, takže ji museli

obránci vyplnit sudy. Některé střely zasáhly zeď níže, žádná v rovině bombard.

Stejně tak nelze jednoznačně tvrdit, že nebyly bombardy nikdy zakopány.¹⁴⁾ Na obrázku od Diebolda Schillinga je velká bombardarda typu Dardanelles Gun zjevně zakopána do země.

To je jen stručný výčet mých okamžitých postřehů a nemám dále zájem tajemné články pana Hefnera více zkoumat a prověřovat věrohodnost jednotlivých tvrzení, pokud autor nepředloží důvěryhodné doklady o svých experimentech.

Tři bombardy boří korunu hradby. Kolem r. 1470 (vyobrazení z kodexu Bodmer 144).

Obléhání hradu velkými děly a moždířem, který střílí patrně zápalné projektily. Hrad již uvnitř hoří. Iluminace z druhé poloviny 15. století.

Pan Hefner prý měl dodat ke svým článkům i fotografie, ale žádné nedodal. Bylo by záhodné, aby byly podobné experimenty důkladně dokumentovány, fotografovány a filmovány. Autor se jistě nemusí obávat následků feudálova hněvu, když zveřejní fotografie Štětkavé Trudi a Duvivé Luitgardy tažené čtrnáctispřežím před nějakým neutrálním pozadím. Takové fotografie také jistě nebudou důkazním materiálem pro zahájení trestního stíhání onoho feudála a jeho artilerie za nezákonný výzkum, drancování archeologické lokality a historické památky. Mimochodem čtrnáctispřeží táhnoucí cca dvoutunovou bombardu je nesmysl. O tom, kolik koní táhlo velké dělo nás velmi názorně zpravuje vyobrazení z knihy *Triumph des Kaisers Maximilian I.* Rozsáhlý obrázek (291 x 44 cm) císařské artilerie při svém tažení nelze v tomto zpravodaji otisknout v dobrém rozlišení, ale jde o velice věrohodný dokument s famózním vykreslením technických reálií. Po-

Obléhání města zakopanou bombardou, 80. léta 15. století (Diebold Schilling).

vozy vezoucí veškeré potřeby pro děla – trámy, sudy s potřebami na výrobu střelného prachu, střelivo a také stoupy pro výrobu prachu táhne většinou čtyřspřeží. Obrovské dělo o délce cca 5 m a průměru kolem 1,3 m (odhadnuto podle velikosti koní, kteří mívají v kohoutku výšku v průměru 170 cm) zcela vlevo táhne čtrnáctispřeží. Podobně velké dělo se dochovalo v Gentu, kde je vystavené na veřejném prostranství (délka 4,98 m, průměr hlavně 90,5 cm). Váží kolem 16,6 tuny¹⁶⁾. Proto je pochopitelné, že takové obří dělo táhne na vyobrazení čtrnáctispřeží. Moždíf táhne šestispřeží, velké dělo téměř uprostřed osmispřeží a menší děla v popředí jedno až dvouspřeží. Panu Hefnerovi by bohatě stačilo čtyřspřeží při zdolávání „kopce“ o stoupání 9 promile (9 mm na 1m) s bombardou vážící necelé dvě tuny. Belgický chladnokrevník utáhne běžně na rovině 2400 kg, shetlandský pony 1000 kg.¹⁶⁾

Rád bych v našem zpravodaji Hláska publikoval na pokračování články o středověkých bombardách na základě mého zkoumání bohaté ikonografie z různých manuskriptů, a také citoval zmínky o skutečném obléhání, a pokusil se tak vrhnout na celou problematiku okolo bombard jasnější světlo. Ochotně budu citovat i další přínosné příspěvky na toto téma, ale páně Hefnerovy články budu muset bohužel ignorovat, a doufám, že podobným způsobem, tak jak to učinil v Hlásce, nebude nikde publikovat dalších svých 72 objevených obléhačích komplexů ze středověku kdesi v Evropě.

Poznámka: Pro ty čtenáře, kteří mají zájem prohlédnout si obrázky k tomuto článku v barvě a v lepším rozlišení, uvádím odkaz na elektronickou podobu Hlásky (<http://www.evida.cz/mikota/hlaska.htm>).

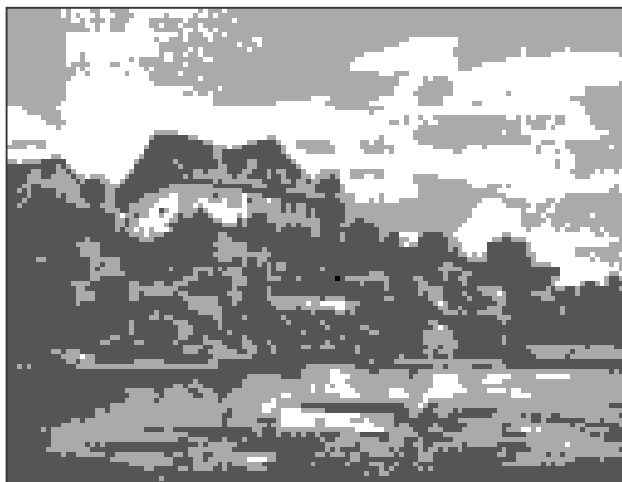
Poznámky: **1)** Hefner, Z.: Stručný popis zahraničního obléhačského komplexu, Hláska XXI/2010, s. 37 – 42; **2)** Hefner, Z.: Pozastavení nad publikací o obléhání hradu Lopaty, Hláska XXI/2010, s. 59 – 63; **3)** Hefner, Z.: Stručné pojednání o bombardách, Hláska XXII/2011, s. 49 – 55; **4)** citace v pozn. 3, s. 53; **5)** citace v pozn. 1, s. 38; **6)** Krahe, F. W.: *Burgen des Deutschen Mittelalters, Grundris – Lexikon.* Augsburg 1996; **7)** citace v pozn. 3, s. 51; **8)** citace v pozn. 3, s. 49; **9)** citace v pozn. 3, s. 54; **10)** Kleinschmidt, H.: *Logistik im städtischen Militärwesen des späten Mittelalter.* In: *Jahrbuch Fuer Wirtschaftsgeschichte* 1991/4, s. 88. Weinheim 1992; **11)** citace v pozn. 3, s. 51; **12)** citace v pozn. 3, s. 55; **13)** citace v pozn. 3, s. 51; **14)** citace v pozn. 3, s. 54. **15)** http://en.wikipedia.org/wiki/Dulle_Griet. **16)** <http://www.creatures.estranky.cz/clanky/shetlandsky-pony.html>.

Tvrz Košnice

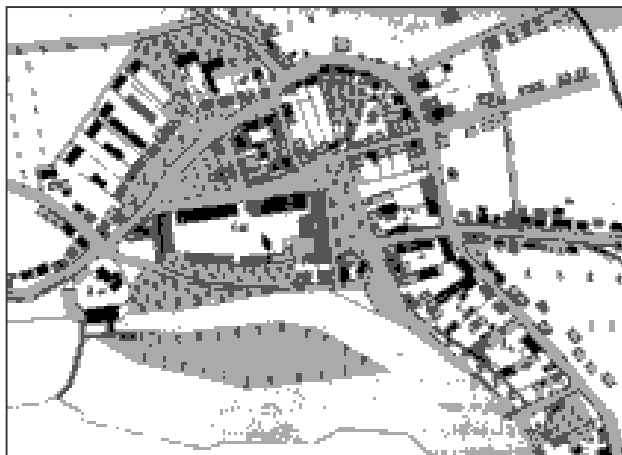
Jiří Synek

Nejstarší zpráva o vsi Košnice (okr. Louny, 7 km západně od Libochovic) pochází z roku 1373, kdy ji držel Kunc z Koštic. V druhé polovině 15. století měli sídlit v Košticích Vřesovci z Doubravské hory. Roku 1545 prodal Volf z Vřesovic Košnice Jindřichovi Hrobčickému z Hrobčic. V polovině 16. století koupil polovinu vsi pražský měšťan Bernát. Ten vystavěl na stráni nad řekou jednopatrovou tvrz přístupnou na východě okrouhlou věží.¹⁾ Po Bernátově smrti obě poloviny vsi vlastnil Jeroným Hrobčický a roku 1589 jeho nástupce, též Jeroným, je prodal Anselmovi Štensdor-

tvrz je zobrazena na hraně svahu spadajícího k Ohři. Srovnáme-li je s nynější situací, zjistíme v místech tvrze, na jižní straně dvora, dosud stojící obdélnou patrovou stavbu, krytou sedlovou střechou. Je patrná jako obytná budova na plánu vsi z roku 1928 v místní kronice.⁶⁾ Vyobrazení v Sedláčkových Hradech se sice již nepodobá, ale pozůstatky tvrze přesto zachovala. Přízemí obsahuje původní tři místnosti se zachovanou klenbou. Na jižní fasádě se pak pod opadávající omítkou objevují psaníčková sgrafita. Pod tímto

Tvrz Košnice v Sedláčkových Hradech.

Plánek Koštic z r. 1928; tvrz vyznačena šipkou.

fovi ze Štensdorfu. Ten postoupil Košnice roku 1602 Janovi ze Štampachu směnou za tvrz Hlubany.²⁾ Štampach se ale zúčastnil stavovského povstání a proto mu byly Košnice konfiskovány a roku 1625 prodány císařskému generálovi Janovi z Aldringenu. Pak se v držení vsi střídala německá šlechta Brissigelové a Geiselberkové. Posledně jmenovaní je roku 1694 prodali Václavu Popelovi z Lobkovic. Ten pak ves připojil k panství Libčeves, kde zůstala až do roku 1849.³⁾

Tvrz stála v Košticích až do konce 19. století, kdy měla být zbořena a kámen použit na výstavbu stodol a sýpek ve dvoře.⁴⁾ To se zřejmě také stalo, ovšem jen částečně. Když se zadíváme na obrázek v Sedláčkových Hradech,⁵⁾ koštická

Košnice – východní místnost přízemí tvrze.

Košnice – západní místnost přízemí tvrze.

Košice – zbytky tvrže ve dvoře, pohled od jihojihovýchodu

obytným stavením se nalézají, nyní již pod propadlými podlahami, zavalené sklepy. Ve východní frontě dvora stojí pak zmíněná sýpka, která měla být vystavěna ze zdiva zbořené tvrže. Ta je stavěna z opuky a částečně i z cihel. Na této stavbě při běžné prohlídce nejsou patry žádné druhotně použité zbytky ostění.

Bývalý hospodářský dvůr je nyní soukromým majetkem a je nabízen k pronájmu (2011). Přes den je místo běžně přístupné, protože je zde v provozu benzínová pumpa. Pokud se v dohledné době nepřistoupí k opravě popisovaných

Košice – zbytky tvrže ve dvoře, pohled od severoseverozápadu.

zbytků koštické tvrže, nezachycené Encyklopedií tvrzí,⁷⁾ hrozí jim postupný úplný zánik.

Poznámky: 1) Anděl, R. a kol.: Hrady, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku III – Severní Čechy. Praha 1984, s. 227. 2) Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrže Království českého XIV. Praha 1923, s. 434. 3) Internetové stránky obce Košice. 4) citace v pozn. 1. 5) citace v pozn. 2. 6) citace v pozn. 3. 7) Kolektiv: Encyklopedie českých tvrzí I – III. Praha 1998 – 2005.

Červená bašta hradu Švihova

Milan Novobilský

(pokračování)

Exteriér bašty

Strana jižní. Tato strana bašty vznikala současně se stavbou západního paláce a lze předpokládat, že komunikační propojení obou staveb má logickou návaznost. O tom svědčí jak provázaný líc cihelného zdiva v severozápadním koutě paláce, tak i z lomového kamene provázaný dochovaný výběh vnějšího líce východní zdi paláce s baštou, který na ní plynule navazuje.

Do výše cca 4 m je jižní líc zdiva bašty vyzděn převážně z cihel, na straně vlevo od vstupu do bašty převažuje do výše 2,8 m kámen. Asi ve dvou třetinách výšky cihelného líce je do zdiva vsazen trám, jehož existenci lze obtížně vysvětlit. Pokud by měl nést nějaký obklad – např. dřevěné táflování, byl by podobný trám osazen ještě při horní i dolní úrovni stěny. Levá strana líce je zjevně provázána s obvodovým zdívkem západního paláce, kde vytváří severní stěnu velké okenní niky. Místy je v nice dochována ještě původní omítka, která přechází na jižní stěnu bašty. Na pravé straně od vstupu je cihelný líc přisazen na spáru ke střepe výběhu východní zdi paláce. Zde je situace velmi nepřehledná. Střep zdiva byl zjevně v pozdější době odtesán zhruba do výše zmíněného zazdřeného trá-

Švihov. Detail střílnové niky v přízemí Červené bašty na východní straně (foto 2011).

mu, aby lícoval s jižní stěnou bašty. Povrch byl omítkou a zbytky cihel či tašek ledabyle urovnán. Zdá se, že zmíněný střep, který byl kdysi dvorní zdí západního paláce, byl opatřen na vnitřní straně omítkou. Cihelný líc jižní stěny bašty byl k této omítce jen přisazen. Její dolní líc však pokračuje do osekané a zhruba urovnané palácové zdi. Přitesání snad nějak souviselo s mělkým výklenkem, který byl dodatečně zřízen na protější straně nároží severního paláce v místě, kde proluka mezi západním a severním palácem ústila do parkánu. Nad průběhem trámu zarovnání provedeno již nebylo. Ve výši 510 cm nad úrovní terénu je patrné v celém průběhu jižního líce horizontální vylámaní až 70 cm vysoké kapsy, jejíž smysl nám uniká. Zhruba uprostřed svého průběhu je v kapse těsně nad pravým ostěním vstupu do bašty vyláman velký otvor s převažujícím horizontálním rozměrem. Na východním konci výše zmíněné masivní kapsy je zdivo bašty provázáno s výběhem zdiva západního paláce. Pokud tvrdíme, že byl západní palác stavěn současně s baštou, pak si neumíme vysvětlit, proč nedošlo k provázání zdiva bašty na východní straně se zdívkem paláce, které bylo snad již i omítnuté. Jediné vysvětlení se nabízí v tom, že východní zeď paláce srostlá s Červenou baštou byla vybudována dříve do výše prvního patra bašty, než západní palácová zeď. Ta byla provedena zajímavým způsobem. Nejprve byly z cihel vyzděny vnitřní niky oken včetně meziokenních pilířů přisazené k patrně starší zdi, do níž byla osazena okna s pískovcovými ostěními. Do stejné výše byla současně vyzděna i cihelná zeď, tvořící jižní líc bašty. Tato konstrukce sloužila jako bednění. Vnitřek byl pak zaházen kamenem a zalit maltou.

Nad vylámanou masivní kapsou je patrný otisk po trámu, který zasahoval až do hmoty východní zdi paláce. Trám přiložený k vnějšímu líci bašty průběžně procházel až do západní zdi paláce. Jeho účel není příliš zřejmý, ale nejedna-

Švihov. Pohled na proluku mezi Červenou baštou a severozápadním nárožím severního paláce. Vpravo dole část před-sazeného zdiva pod baštou. Uprostřed dole zbytek zdi vybíhající z nároží paláce k baště. Pohled od severu (foto 2010).

Švihov. Interiér 1. patra Červené bašty. Pohled od východu (foto archiv autora. Nedatováno).

lo se o trám nesoucí stropní konstrukci, která byla uložena podstatně výše.

Jižní zeď druhého patra Červené bašty stavěného výhradně z lomového kamene má na východní straně o 28 cm odsazený líc od patra prvního. Na západní straně přechází její líc plynule do úrovně líce prvního patra. První patro bylo patrně nastavováno na zbytek starší šikmé zdi a na jižní straně respektovalo líc původní zdi. Druhé patro již tento líc respektovat nemuselo.

K pravému nároží tohoto patra bašty přiléhá vyzdívka proluky, která je v těchto místech širší, než vyzdívka níže. Na první pohled se zdá, že východní zeď bašty byla v této úrovni poněkud odsazena, ale bližším průzkumem bylo zjištěno, že jihovýchodní nároží tohoto patra bylo okoseno, aby umožnilo plynulý přechod z podstřeší paláce na ochoz

Švihov. Pohled na horizontální střílnu ve 2. patře Červené bašty se záporným trámem (foto 2007).

instalovaný na východní straně bašty, jak poznáme z popisu dále. Již zmíněný vstupní otvor je umístěn in situ. Dva otvory vpravo od vstupu umístěné v úrovni šikmého odsokku se zdají být kapsami pro uložení trámu. Pro nedostupnost však nemohly být blíže posouzeny.

Strana západní. Na této straně při styku bašty s palácem můžeme sledovat odsazení nároží bašty od paláce až do výše podlahy druhého patra bašty. Zdivo druhého patra se v koutě odsazení pouze zalamuje a šikmo dosedá na korunu palácové zdi. Můžeme tedy vyslovit domněnku, že toto patro bylo vystavěno až po vyzdění vnější zdi západního paláce. V horní polovině tohoto zešikmeného úseku zdiva je patrná cihelná výplň zazděné střílnové niky.

Strana severní. Nevykazuje žádné stavební zvláštnosti, pouze v podstřeší jsou patrné tmavší otisky po svislých námětcích bývalého, ven vysazeného podsebití. Štukové pasparty kolem oken jsou novodobé.

Strana východní. Tato strana je mimořádná ve své vypovídací hodnotě. Nese hlavně svědectví o tom, jaké stavební úpravy zde proběhly v souvislosti s přístavbou budovy vestavěné do parkánu v 18. století a zbořené na konci čtyřicátých let minulého století. Protože některé konstrukce na této východní straně bašty souvisejí i s přilehlou západní částí severního paláce, neomezí se popis jen na dotčenou část bašty.

Jak již bylo zmíněno, byla zeď bašty v místech, kde se k ní napojovala parkánová zeď odsazena, patrně z toho důvodu, že byl půdorys Červené bašty

špatně vyměřen a plynulé pokračování její východní zdi by uzavřelo proluku mezi palácem a baštou, se kterou se ve stavebním plánu počítalo. Parkánová zeď, kdysi přes 1,5 m široká byla provázána se zdivem bašty a dosahovala výšky přes 6 metrů. V období, kdy byla v 18. století vložena do parkánu nová budova, byla parkánová zeď ztenčena odesáním jejího vnitřního líce zhruba na tloušťku necelých 70 cm, což je dodnes patrné při vnitřním koutě této zdi ve styku s baštou, kde se ještě dochovalo původní omítnutí interiéru

Švihov. Pohled na vertikální střílnu ve 2. patře Červené bašty (foto 2007).

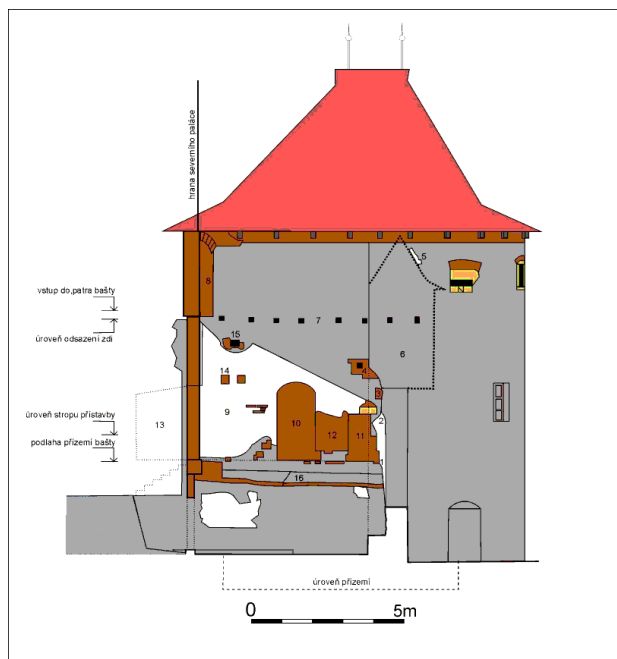

Švihov. Pohled na jižní průčelí Červené bašty (foto 2005).

budovy. Horní část dochovaného koutu přechází v zaoblení. Nad ním je patrné vylámaní kapsy pro první krokve zastřešení budovy, jež byla přisazena ke zdivu bašty. Spodní konec uložení krokve byl zabezpečen proti vysunutí cihelnou nadezdívkou. O něco výše, v blízkosti odskočení zdiva bašty se nachází čtvercový otvor obezděný cihlami, jehož účel nám uniká.

Těsně pod krovem bašty před úrovní vnějšího líce parkánové zdi se zachoval ojedinělý fragment omítky, který přiléhá k zastřešení obranného ochozu parkánové zdi, díky němuž můžeme zhruba rekonstruovat celkovou výšku i vyložení podsebití. Cca 3 m od koruny zdiva bašty směrem dolů je patrná horizontální linie celkem sedmi kapes po uložení trámů. Velikost kapes je 15 – 20 x 20 cm. Tyto otvory připomínající kapsy po samonosném lešení se nikde jinde na povrchu bašty nevyskytují. Lze se tedy oprávněně domnívat, že se jedná o kapsy po někdejším ochozu. Tomu odpovídá i jeho úroveň, která je totožná se spodní částí ven vyložené horní vyzdívky proluky mezi baštou a palácem. Tato vyzdívka dosedá na hranu sešikmeného nároží, kolem něhož se vstupovalo do podstřeší paláce. Této úrovni však neodpovídá úroveň ochozu parkánové zdi. Parkánové zdi kolem hradu byly vystavěny do stejné výšky. Provoz po ochozech byl plynulý. Počítalo se s průchodností celého parkánového okruhu. Okružní komunikace neměla být přerušena ani vestavbou západního paláce do parkánového prostoru, jehož podstřeší mělo umožňovat průchod na severní parkánový ochoz. Západní palác byl však vybudován s ohledem na jeho reprezentační využití a světlá výška stropů byla poměrně velká. Podlaha podstřeší paláce se tím ocitla asi dva metry nad úrovní parkánových ochozů. Tato rozdílná úroveň byla za vstupní věží do jádra hradu řešena sestupujícím schodištěm tak, aby bylo možné dosáhnout ochozu jižního úseku západní parkánové hradby. Podobně musel být vyřešen i výškový rozdíl mezi ochozem na Červené baště, který se nacházel v úrovni palácového podstřeší, a severním ochozem parkánu. Protože na zdivu Červené bašty nepozorujeme žádné stopy po konstrukci schodiště, musíme se domnívat, že bylo instalováno až uvnitř zakryté konstrukce ochozu. Pokračující průběh kapes trámů ochozu před líc parkánové zdi tomu napovídá.

Níže pod trámy se dochovala poměrně velká plocha omítek, jejichž horní zakončení šikmo sleduje průběh přiložené krokve. V omítce nacházíme dva zazděné otvory, z nichž levý (při pohledu na baštu z parkánu) je někdejším vstupem do prvního patra Červené bašty z prostoru podkroví

Švihov. Kresební pohled na východní průčelí Červené bašty. Červeně vyznačeny cihelné zadržky, bíle dochované omítky.

budovy vestavěné do parkánu. Beze vší pochyby se jedná o vchod prolomený v novověku, neboť jeho záklenek zasahuje, stejně tak jako záklenek stávajícího vstupu v patře bašty, do nástěnné malby v interiéru. Menší zazděný obdélný otvor napravo vznikl patrně současně se vstupem jako jeden velký vylámaný otvor, který byl rozdělen cihelným

Švihov. Pohled na východní stranu Červené bašty a severozápadní nároží severního paláce. Šipkami vyznačena trnová výměna – kapsy A-A, kapsy B-B a místo odřeznutého stropního trámu C (foto 2005).

Švihov. Vyobrazení hradu na pohlednici z r. 1911. Patrná je střecha vestavěné budovy a komín přistavěný k severnímu průčelí paláce (sbírka Z. Martínka).

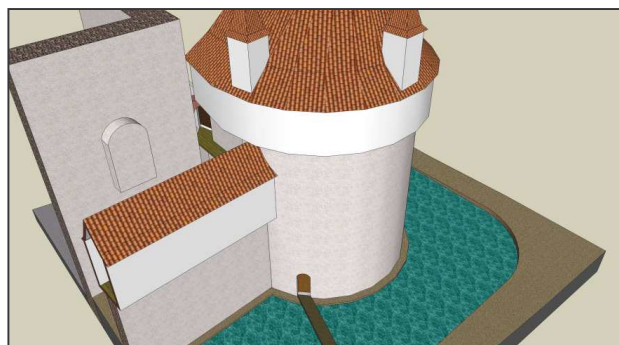
pilířem na dva samostatné prvky. Cihly pilíře jsou tmavší než cihly, jimiž byly otvory později zazděny. Účel tohoto otvoru je neznámý. Možná procházel až do interiéru bašty, nástěnné malby jsou v těchto místech odstraněny a končí zhruba ve svislé linii v úrovni pravé strany zazdívk. Snad šlo o příkládací niku do kamen, protože obytný a pak kancelářský prostor prvního patra musel být nějak přijatelně vytápen. Chybí však doklad o existenci komínu, který mohl padnout za oběť novodobějším úpravám. Památková úprava interiéru, která spočívala hlavně v obnově všech opadáných omítek, neposkytuje žádný prostor pro konkrétnější úvahy.

Úroveň prahu vstupu je ve stejné úrovni s dolní částí mělké niky dodatečně vylámané do severozápadního nároží severního paláce. Na starém plánu z roku 1947¹⁾ je patrné stoupající schodiště instalované na konci proluky v místě niky. Odtud se přichází dostal do úrovně podstřeší vestavěné budovy, ze které se dalo vejít do nově prolomeného vstupu vedoucího do patra bašty. Nika měla zřejmý účel rozšířit proluku mezi západním nárožím severního paláce a baštou pro instalování dveřního otvoru, jehož konstrukce by jinak velmi zúžila světlou šíři průchodu.

Zhruba v úrovni záklenku zazděného vstupu vlevo od něho se nachází dvojice druhotně provedených kapes. Levá kapsa šikmo směřovala ke zdi severního paláce, kde byla ve stejné úrovni vysekána další šikmá kapsa. Se vši pravděpodobností se jedná o kapsy, do kterých byl vložen rozpěrný nosný trám, na jehož konci uloženém na straně paláce byl vztyčen sloupek nesoucí pozednici, o níž se opíraly krokve zastřešení vestavěného objektu. Na zdi paláce totiž nenalzáme žádné, byť zazděné stopy po vysekaných kapsách, kam by byla zhlaví krokví uložena. Dochované kapsy po stropních trámech na fasádě paláce prozrazují úroveň stropní konstrukce vestavěného objektu. Zde byly sloupky nesoucí pozednicový trám, přiložený ke stěně paláce, podepřeny konci stropních trámů. Pokud by byl strop realizován ve zjištěné úrovni až k baště, pak by se trámy ocitly zhruba uprostřed výšky prolomeného vstupu do jejího patra. Musel tudíž vzniknout v části vestavěné budovy před novým vstupem do bašty prostor s nižší úrovní podlahy, kam již trámový strop nezasahoval. V tomto případě nemohly být svislé sloupky opřeny o konce trámů, a proto bylo přistoupeno k výše uvedenému konstrukčnímu řešení šikmé trámové výměny. Markantní je, že stěna severního paláce v rozsahu

mezi baštou k první dnes nedochované příčné zdi vestavěného objektu byla bíle omítnuta na starší pozdně gotické omítky. Prostor krovu v dalším průběhu budovy již nikde omítán nebyl. Sloužil pouze ke skladování. Tato situace vymezuje přesně rozsah podstřešního prostoru, který sloužil jako síň, odkud se dalo vstoupit nově prolomeným otvorem do patra bašty, případně sestoupit do přízemí vestavěného objektu. Na bílé omítkové ploše však můžeme sledovat ještě jeden velmi zajímavý a podstatný detail. Pod dvojicí kapes na severní straně fasády je zachován zbytek čistě odříznutého trámu, který byl překryt zmiňovanou bílou omítkou. Trám se nachází v úrovni stropních trámů vestavěné budovy a naznačuje starší prostorové členění tohoto objektu.

Účel dalších dvou kapes není zcela zřejmý. Patrně také souvisel s konstrukcí krovu. Levá kapsa na stěně paláce je dnes zazděna a přetažena omítkou při nedávné rekonstrukci fasády paláce. Ještě o něco výše nad dvojicí kapes ve východním průčelí bašty zeje otvor další šikmé kapsy, jehož protější kapsu na stěně paláce marně hledáme. Konec šikmého trámu byl u palácové stěny patrně začepován do sloupku, vztyčeném na šikmé výměně. O tento trám se opíral horní konec krokve přilehlé ke zdivu bašty, jenž nemohl být kotven do tenké půdní vzdívký proluky.

Švihov. 2D rekonstruktivní perspektivní vizualizace Červené bašty a jejího okolí na počátku 16. století. Pohled od severovýchodu.

Pod úrovní vstupu do bašty se nachází v celém rozsahu šířky parkánu vylámaná horizontální kapsa se zbytky odesaných cihel, do níž bylo vloženo klenutí přilehlé prostory. Na původním zaklenutí spočívala podlaha podstřešního prostoru. Část segmentového oblouku klenby je ještě viditelná v severozápadním dochovaném koutě vestavěné budovy.

Přízemní zbytek parkánové zdi je u bašty vně i uvnitř druhotně vyplněn cihlami a ledabyle skládaným kamenem. Zřejmě tu kdysi existoval prostup. Žádné další významné stopy po starších a jiných konstrukcích nejsou na zkoumané východní straně Červené bašty patrné.

Zastřešení bašty. Krov Červené bašty a šindelová krytina je novodobá z 20. století. Původní gotický krov spočíval na hrázděném vyloženém podsebití, po jehož vnějších vzpěrách se dochovaly na vnějším povrchu bašty otisky svislých námětků.

Poznámka: 1) Plán viz Štorm, B.: Obnova Státního hradu Švihova, Zprávy památkové péče XIV/1954, s. 166.

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Rožmberský stále mládne

Je to neuvěřitelné, ale kolega a kamarád Petr Rožmberský je šedesátníkem. Ale co pak je to šedesátka, jak se zpívá v jedné předválečné písni. Někdo se v tomto věku cítí být již starý a těší se na tak zvaný zasloužený odpočinek. To však není Petřův případ. Tak, jak ho znám, s každým dalším rokem je stále vitálnější a na důchod se těší jen proto, aby mohl cele bádát. Takže Petra vlastně žádný důchod nečeká. Nebude posedávat na lavičce v parku a krmit holuby, ale bude vysedávat v archivech a u klávesnice počítače. Jeden můj přítel malíř tvrdil, že teprve smrt mu vyrazí štetec z rukou. A měl pravdu. A tak nějak to vidím i u Petra. Ale na tyto úvahy je ještě mnoho času. Je pravdou, že zapálení a nadšení pro jakoukoliv lidskou činnost člověka omlazuje. A já to na Petrovi dlouhá léta sleduji. Jeho elán je nezměrný a posedlost odkrývat neznámé dějiny naší středověké i novověké minulosti neutuchající. Neúnavně a systematicky rozkrývá spletitosti českých rodů a odhaluje neznámá, zapomenutá i pozapomenutá sídla společenských elit v širokém kontextu.

Je to již téměř 40 let, co Petr přinesl při jedné ze svých trampských toulek ze zvědavosti do Západočeského muzea v Plzni objevený pravěký střepek, aby zjistil něco o době, ze které pochází. A tím začala jeho badatelská životní pouť. Zvědavost přerostla v touhu objevovat a interpretovat. Záhy si našel Petr zálibu ve vyhledávání a lokalizování zaniklých středověkých osad, které se věnoval velmi pilně až do založení Klubu Augusta Sedláčka, jímž se stal zakládajícím členem v roce 1984. Od té doby se jeho zájem nutně přesunul především na rodovou historii držitelů hradů, tvrzí i zámků a stavebně historický vývoj těchto památek. Ale i dnes si ještě Petr „odskočí“ ke svému prvotnímu zájmu – středověkým osadám.

Petr Rožmberský se narodil 28. ledna 1952 a vyrůstal na Petrohradě v Plzni. Již od dětství jej nesmírně bavila četba, až jeho rodiče pojalí podezření, zda netrpí nějakou záhadnou nemocí. Ale touha po vědění nebyla shledána jako nebezpečná nemoc. Ostatně, Petr si rád od knih odběhl, aby mohl se svoji partou podnikat dobrodružné výpravy do nedalekého okolí svého bydliště. Ani různá alotria mu nebyla cizí, a tak někdy musel unést oprávněný hněv rodičů.

Po ukončení základní školy se Petr vyučil prodavačem. To již jezdil o víkendech trempovat mimo jiné s osadou Alberta do Kachního údolí u Stříbra. To ještě zdaleka netušil, že se jednou zúčastní archeologického výzkumu tohoto campu v rámci neobvyklého počínu Západočeské univerzity, jež podpořila výzkum katedry archeologie v rámci poznávání fenoménu českého trampského hnutí. Dnes Petr s žertem dodává: „Nikdy jsem ani nepomyslel, že se jednou stanu živoucí archeologickou fosilií.“ Jen pro zajímavost a pousmání: Při výzkumu byly nalezeny Petrovy ohořelé krepšilonové ponožky na místě, kde je před více jak 40 lety ponechal.

Po vojně pracuje jako strojní knihař v tiskárně a žení se. Se svoji manželkou Věrou Rožmberskou, posléze pracovníci, oddělení středověku Západočeského muzea v Plzni, podniká objevné cesty po Plzeňsku, kde společně vyhledávají zaniklé středověké vesnice.

Záhy zakládá kartotéku zaniklých středověkých osad. Dodnes vzpomínám na jeho stoleček, který mu byl přidělen na pracovišti archeologů středověku se šuplíčky, které byly zcela naplněny pečlivě seřazenými katalogizačními kartičkami středověkých vsí. Stále do nich připisoval nové a nové zjištěné údaje.

Ve Vochově, kam se po svatbě odstěhoval, přestavuje rodinný domek a přechází na práci tuneláře v plzeňském historickém podzemí. Tato těžká práce je vykoupena poznáváním středověké keramiky a tak Petr nabývá opět nových zkušeností ve spolupráci s archeology Západočeského muzea. Posléze přechází do nepetržitého provozu plzeňské papírny. Přes den bádá v archivu a večer nastupuje do práce jako barvič a mleč.

Po 20 letech práce v papírně podnik krachuje a dílem náhody se stává, že v roce 2005 nastupuje jako skladník do oddělení výzkumných záměrů katedry archeologie Filozofické fakulty Západo-

české univerzity v Plzni, kde působí především při výzkumech zaniklých středověkých vesnic i publikačně. Po ovdovění se stěhuje do Plzně a v roce 2011 po ukončení činnosti zmíněného oddělení působí jako soukromý poradce ve společenských vědách.

Stále je jednatelem Rady KASu i plzeňské pobočky, organizuje schůzky, přednášky, zájezdy, autovycházky. Rediguje klubový zpravodaj Hlásku a také sborníky Dějiny staveb a Jižní Plzeňsko, tak jako publikace vydávané v edici Zapomenuté hrady, tvrže a místa. Jeho odborný zájem se přesunul do mladších fází historie, ale nezanedbává ani panská sídla. Připravuje s přáteli z KASu knihy Rytíři Karlové ze Svárova, dědiční strážci dveří Království českého a Poustevníci, poustevny a pouště Plzeňského kraje.

Petr Rožmberský má práce stále dost, a my se jen můžeme těšit na výsledky jeho dalších badatelských aktivit, které neberou konce. To však neznamená, že by se z něho stával člověk zadumaný a nespolečenský. Ba naopak. Bez něho si nelze ani chod našeho klubu představit a jeho účast na měsíčních schůzkách je pro nás všechny osvěžením ducha i dobré nálady. Petr je člověk, který o ničem moc nemluví, ale o to více koná. Pro svoji upřímnou a srdečnou povahu je všemi oblíbený a děvčata z klubu se kolem něho jenom točí. To vysvětluje, proč Rožmberský stále mládne. Zkrátka jeho život byl a bude vždy naplněn ušlechtilým zájmem, který mu nedovolí zestárnout (viz obrázek).

Petr je neuvěřitelně plodný a uznávaný profesionální badatel. Nemohu použít termín amatérský, byť se téměř celý život živil úplně jinou prací. Ale jeho dlouholetá, nepřetržitá a erudovaná badatelská činnost na poli vědy a přínosu pro poznání dějin středověku i novověku by si konečně zasloužila společenského uznání.

Nezbývá než popřát Petrovi Rožmberskému pevné zdraví, neboť optimismus by mohl všem rozdávat a také mnoho potěšení při jeho badatelské činnosti. Také bych chtěl i za ostatní členy našeho klubu Petrovi poděkovat za jeho dlouholeté aktivity vedoucí k rozvoji Klubu Augusta Sedláčka, který by bez něho nebyl tím, čím je.

Na závěr uvádím bibliografii od roku 2002. Bibliografie do roku 2001 je uvedena v článku Petr Rožmberský padesátníkem – viz Hláška XIII, 2002, č. 1, s. 8 – 9.

Zkratky: **P.R.** – Petr Rožmberský v případě spoluautorství. **H** – Hláška, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. Vydáváno v Plzni. **JP** – Jižní Plzeňsko. Vydáváno v Blovicích. **VS** – Vlastivědný sborník – čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska. Vydáváno v Mariánské Týnici. **ČP** – České památky – časopis pro přátele památek a historie. Vydáváno v Plzni. **SR** – Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech. Vydáváno v Rokycanech.

2002: V. Machová – A. Noháčková – P.R.: Drobnosti ze Šťáhlav. H XIII, 4 – 6; V. Machová – P.R.: Odhad statku Chocenice 1674. H XIII, 10 – 11; Zapomenuté sídlo Raková. H XIII, 12 – 13; P.R. – V. Machová – M. Fiala: Zámek a tvrz Nebílovy. Plzeň; P.R. – V. Machová: Přestavba zámku v Rochlově. H XIII, 61 – 62; P.R. – V. Machová: Zámek a tvrz Chocenice. Plzeň; M. Novobilský – P.R.: Hrad Litice u Plzně. 2. vydání. Plzeň.

2003: Chtěli mniši podvádět? H XIV, 13; K průzkumu zámku v Rochlově. H XIV, 16 – 17; P.R. – V. Machová: Portál v Mladotčích. H XIV, 17 – 18; V. Ryšavý – P.R.: Červené Poříčí a Borovy v 60. létech 18. století. H XIV, 21 – 25; Historie vrchnostenských sídel v Rochlově. H XIV, 28 – 31; Mitrvald a Mitrvald. H XIV, 49 – 50; Hrabčecí sídlo v Seči. H XIV, 53 – 56; P.R. – V. Machová: Tvrz Žďár ve Smederově. JP I, 49 – 63; Něco o kostele, pohřbech a

poustevníkovi v Seči. JP I, 85 – 90; Ves Jezná. Dějiny a památky malé vesnice. 2. vydání. Plzeň; Štěnovice hrad, tvrz a zámek. 2. vydání. Plzeň.

2004: Dvacet let Klubu Augusta Sedláčka. H XV, 1 – 4; Poletná tvrz v obraze písemných pramenů. H XV, 16 – 18; Zámek Hradiště. Blovice; PhDr. Miroslav Hus jubilující. H XV, 60 – 61; M. Novobilský – P.R.: Hrad Držka u Skořic. 2. vydání. Plzeň; Vlčí existuje nejméně 650 let. JP II, 17 – 28; Šlechta v blovických matrikách 1647 – 1720. JP II, 81 – 96; Tři žádosti z roku 1839. JP II, 129 – 132; P.R. – J. Hajšman – V. Machová: Dolní a Horní Lukavice. Plzeň; M. Novobilský – P.R.: Hrad Držka u Skořic. 2. vydání. Plzeň.

2005: Rytířské a baronské sídlo v Nové Vsi. H XVI, 4 – 7; Větev rodu Pernklo z Šenraitu na Budči a v Městě Touškově. H XVI, 11 – 13; Aliance rodu z Litic a z Potštejna s Rožmberky. H XVI, 25 – 26; Aedilis Bulla a Maggi v Oselcích. H XVI, 27 – 28; Dodatek k Draženovu a k Vlčí. H XVI, 43; Zajímavosti z nejstarší vejprnické matriky. VS XV/2, 8 – 15; M. Novobilský – P.R.: Hrad Skála u Přeštic. Plzeň.

2006: Hrad Roupov ve starých popisech a vyobrazeních. H XVII, 3 – 7; O panském sídle v Robčicích. H XVII, 12 – 13; Přání pana Smitky. H XVII, 28 – 29; P.R. – M. Novobilský: Panská sídla v Mirošově. 2. vydání. Plzeň; P.R. – M. Novobilský: Hrad Buben u Plešnic. 2. vydání. Plzeň; Existovalo panské sídlo Žíkov? H XVII, 38 – 41; Rytířské, baronské a hraběcí sídlo v Podhůří. H XVII, 41 – 43, 54 – 59; In arce Tribbel Copulaty sunt. H XVII, 46; P.R. – T. Karel: Zámek a tvrz v Luhově. Plzeň; Merklín před 650 lety. JP IV, 40 – 46; Obyvatelé Krašova ve 2. polovině 17. století. ČP 17, č. 1-2, s. 8 – 10; Soupis zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku. In: P. Vařeka a kolektiv: Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku I. Plzeň 2006, s. 13 – 56; Stavba špitálu v Kralovicích. In: Dějiny staveb 2006. Plzeň 2006, 61 – 62.

2007: P.R. – V. Chmelíř: Zámek v Darové. H XVIII, 8 – 10; Úděl v Otěšicích. H XVIII, 12 – 13; Mostnice. H XVIII, 14; Hradební zeď. H XVIII, 29; Tillingár ze Strádáně. VS XVII/1, 20 – 24; 2, 19 – 24; M. Řezáč – M. Uherský – P.R.: Příspěvek k lokalizaci zaniklého středověkého sídliště Bolemil u Chotěšova, okr. Plzeň-jih. In: Sborník Západočeského muzea v Plzni – Historie XVIII. Plzeň, 164 – 174; P.R. – P. Vařeka – R. Veselá: Zaniklá středověká vesnice Borek v Plzni-Bolevci. In: Sborník Západočeského muzea v Plzni – Historie XVIII. Plzeň, 175 – 191; P.R. – T. Karel: Zámečky Hochperk a Křemelák. H XVIII, 37 – 40; V. Bumbička – T. Karel – P.R. – M. Wasková: Architektonický článek z Nové Vsi. H XVIII, 53 – 55; Merklínský zámek a jeho obyvatelé v nejstarší matrice. H XVIII, 58 – 60; Příspěvek k hradištským mlýnům. VS XVII/3, 6 – 9; J. Láška – P.R.: Kostel sv. Mikuláše ve Zdemyslicích. JP V, 67 – 76; K. Nováček – P.R.: Někdejší famí ves Bijadla u Merklína. JP V, 39 – 54; P.R. – Novobilský, M.: Gotická tvrz a zámecká pevnost Kaceřov. Plzeň; Barokní černá kronika. ČP 18/1-2, 12 – 14; Příspěvek ke vzniku a motivaci některých příjmů a příjmení. Acta onomastica XLVIII, 152 – 155. Praha.

2008: Panské sídlo ve Lhotě pod Radčem. H XIX, 43 – 44; P.R. – M. Novobilský: Královský hrad Radyně. 2. vydání. Plzeň; Zaniklé vesnice jižního Plzeňska. Blovice; Dějiny bádání o zaniklých vesnicích Plzeňského kraje. In: V. Dudková – J. Orna – P. Vařeka: Hledání zmizelého. Archeologie zaniklých vesnic na Plzeňsku. Plzeň, 9 – 12; Zámky Radnice a Liblín s dodatky k zámkům v Úlicích a Oseku. H XIX, 56 – 58; Šlechtické sídlo Jarkovice. H XIX, 62 – 63; Barokní matriky: Hotová černá kronika. Plzeňský deník z 26. 11. 2008, s. 6; Z dějin těžby zlata. In: Plzeňsko – příroda, historie, život. Praha 2008, 447 – 448; Zelenohorské panství roku 1558. JP VI, 31 – 36; P.R. – J. Láška: Pomístní jména na katastru Zdemyslic. JP VI, 49 – 60; Mlýn, chalupa a hospoda v Podhůří. JP VI, 93 – 98; Osecké dvory, rybníky, hutě a mlýny. SR 20, s. 29 – 45; Velmi křehké vztahy. Sex, nevěra a soužití v dobách minulých. ČP XIX/1-2, 14 – 18; Dodatky k soupisu zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku. In: P. Vařeka a kolektiv 2008: Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku II. Plzeň, s. 127 – 130.

2009: Drobnosti k sídlům v Odolenově a Zdeslavi. H XX, 13 – 14; O. Slabý – P.R.: Tvrz ve Smilovicích. H XX, 19 – 21; Krátce

o údělu v Běšinech. H XX, 28 – 29; Zumrové z Herstošic na Novákovcích, Horní Lhotě a Neznašovech. H XX, 33 – 36; V. Chmelíř – P.R.: Nový Dvůr u Pňovan. H XX, 54 – 56; Zánik zámku v Srbcích. H XX, 61 – 62; O mlýnech na potoce Víška I. JP VII, 65 – 88; K prvním zmínkám o Hájiích a Úněticích. JP VII, 43 – 49; Sklárna ve Sklené Huti. SR 21, s. 3 – 16; P. Vařeka – P.R. a kolektiv: Středověká krajina na střední Úslavě I. Plzeň. Dějiny sídel na střední Úslavě. In: P. Vařeka – P.R. a kolektiv: Středověká krajina na střední Úslavě I. Plzeň, s. 25 – 70; V. Červenka, – M. Novobilský – P.R.: Tvrze Bezděkov a Hradiště u Kasejovic. Plzeň.

2010: Otázka parkánu u tvrzí. H XXI, 13; Zlostný farář aneb Nejstarší matrika fary Kadov. ČP XX/1-2, 14 – 20; Hora – označení panských sídel v 17. století. H XXI, 29 – 30; Zaniklý chemický průmysl na Chříčsku I. VS XX/1, 18 – 23; J. Anderle – P.R.: Nový a starý zámek v Týnci. H XXI, 33 – 37; Zaniklý chemický průmysl na Chříčsku II. VS XX/2, 18 – 23; Zaniklý chemický průmysl na Chříčsku III. VS XX/3, 18 – 22; Zaniklý chemický průmysl na Chříčsku IV. VS XX/4, 12 – 18; O mlýnech na potoce Víška II. JP VIII, 39 – 70; Podnikatelé Schürerové z Waldheimu a jejich působení v 17. století na Rokycansku. SR 22, 43 – 67; Kunčín Hrádek a kostel Všem svatých v Plzni. Plzeň, 2. vydání; Česká příjmi typu Kobrle, Šebrle z německých hypokoristik na –rle. In: Acta onomastica LI/2. Praha, 542 – 546; Hora – označení panských sídel v 17. století (Onomastické zprávy a poznámky). In: Acta onomastica LI/2. Praha, 624 – 626.

2011: Hrádek v Újezdci na Klatovsku. H XXII, 24 – 25; Italo-vé v Dolanech na chříčském panství. VS XXI/1, 15 – 21; Panské sídlo v zatopených Dolanech. H XXII, 33 – 39; K nově zjištěnému výroběni hradu Vlčejna. H XXII, 57 – 58; Gottfrýdové z Žebnice. VS XXI/3, 10 – 21; Přeštické hospodářské dvory. JP IX, 3 – 32; Výročí Kucín, Nezdřeva a Přebudova. JP IX, 107 – 111; Stavby Vratislavů z Mitrovic na Mirošovsku. Kuděj, časopis pro kulturní dějiny 12/2011, č. 1, s. 232 – 240; P. Vařeka – L. Holata – P.R. – Z. Schejbalová: Středověké osídlení Rokycanska a problematika zaniklých vsí. In: Archaeologia historica 36/2. Brno 2011, s. 319 – 342; Mirošovské železné hutě do roku 1726. SR 23, (ještě v tisku); P.R. – M. Řezáč – J. Orna: Srbská Hůrka – vývoj osídlení, kostel sv. Víta a jeho sídelně-historický kontext. In: Archeologie západních Čech 2. Plzeň, (ještě v tisku).

Milan Novobilský

Pravá totožnost Petra Rožmberského odhalena?

Jan Anderle

Zasvěcení delší čas bez rozhodného důkazu tuší, že Klub Augusta Sedláčka (KAS) existuje jen proto, aby zakryl pravou totožnost osoby, která v něm odněpaměti působí jako tajemník pod jménem Petr Rožmberský, a umožnil jí za touto clonou mnohovrstevně veřejné působení.

Kdybychom se spolehli na pravost podpisů pod nepravděpodobně vysokým množstvím odborných statí, připočetli k tomu všechny výkony redaktorské v řadě publikací a mnohé další aktivity, nutně staneme před otázkou: je to dílo jediného člověka a je-li, je on tím, za koho se prohlašuje?

Veřejnost žádá, aby jí konečně byla odkryta pravda. Ukazuje se ale, že konspirační síť, která kryje toho, jenž si sám říká Petr Rožmberský, je spletena vskutku důkladně, takže na rozuzlení bude nutno vyčkat, pokud je na ně vůbec naděje. Oprávněně se však přesto ptáme, kdo se skrývá pod takto svrchovaně feudálním jménem a co z titulu své tajemnické funkce tají?

K dokonalému zmatení nám klade před oči ještě jinou tvář, tvář odepřeného pedagoga. Při snaze unikat pozornosti dotyčný ale přece jen zanechává stopy. Jeví se v až příliš okaté snaze splynout s prostředím dneška násilnou aktualizací jazyka. Bere dech v tomto směru projevená síla vlivu, kterou tato osoba, tahajíc za nitky vedoucí do nejvyšších míst, vládne, nicméně fakta hovoří jasně (nemá to ostatně při tom tahání tak daleko, postavení zpřímá vedle sebe, sahám mu sotva do podpaží).

Předpokládáme, že za účelem skrytí jeho identity došlo k založení jisté university, která si ovšem z výše uvedené příčiny říká univerzita, má *fakultu filozofickou* (zvyraznil J. A.), ta pak sklep a

v něm mříž, za níž v zasutém koutě takřečený Petr Rožmberský občas sedá, vyhýbaje se aktivnímu podílu na výuce studentstva poukazem na kvalifikační předpoklady – vyučený prodavač, většinu profesní dráhy horník, jinak též tramp a veselý muzikant. Nelze ale zcela zabránit, aby studující přesto nevzhlíželi k této postavě se široko daleko nejrozsáhlejší publikační činností.

Vysoká místa zřejmě jsou na cestě k odhalení pravé totožnosti alias Petra Rožmberského. Prozradil to únik informací, kterého se na přelomu milénia dopustila pracovnice ministerstva kultury ČR, když na adresu KAS, obhospodařovanou jeho tajemníkem, zaslala žádost: Vážený pane Sedláčku, chtěla bych se zúčastnit Vaší konference... a žádám Vás proto o zajištění stravy a ubytování na Vašem zámku v Nečtinech.

Z rozporuplných zpráv jsme zákonitě zmateni a je zřejmo, že právě to bylo jejich cílem. Proslýchá se, že Petr Rožmberský dovršuje šedesát let věku. Ve světle ministerského úniku tomu ale nelze valně připsovat víru, co když to napřesrok bude sto šedesát (*1843)? Proto jen pro jistotu, kdyby se ukázalo, že první údaj není mystifikací, Petře Rožmberský (nebo kdo vlastně jsi), stále zdraví!

Už jste četli...?

Durdík, T.: **Hrad Džbán**. Edice Vlastivědná knihovnička SPS, svazek 18. Praha 2011. Formát A5, 112 stran. Bohatý obrazový materiál – ikonografické prameny, plány, fotografie, archeologické nálezy, kresebné rekonstrukce. Publikace se podrobně věnuje zapomenutému a stále neprobádanému hradu i památkám v jeho okolí. Kniha je v běžném prodeji, lze ji též objednat na adrese pmikota@post.cz.

Petr Mikota

Humpolec v zrcadle času I. Spolky a spolkový vývoj. Vydalo Město Humpolec v roce 2011. Výpravná publikace, kvalitní papír, pevná vazba, formát A4, 180 stran, náklad 600 ks. Kapitolu Klub Augusta Sedláčka, pojednávající o historii a aktivitách humpolecké pobočky klubu především na hradě Orlíku, napsal F. Kocman.

Snad ještě výpravnější knihu **Hrad Orlík nad Humpolcem** vydalo roku 2010 také Město Humpolec (A4, 260 stran, kvalitní papír, pevná vazba, náklad 1000 ks) Mezi autory jednotlivých kapitol najdeme nejen členy humpolecké pobočky, ale i pobočky pražské (T. Durdík). O málokterém hradu vyšla tak pěkná monografie. Obě publikace byly bezplatně zaslány knihovně KASu do Plzně, za což velmi děkujeme, tak jako za publikaci následující:

Zpravodaj muzea v Hradci Králové 34/2008-2009. Vydalo Muzeum východních Čech v Hradci Králové v nákladu 400 ks (A5, 180 stran). Z obsahu: R. Bláha – J. Kalferst – J. Sigl: Přírůstky archeologické sbírky MVČ Hradec Králové v roce 2007, 3 – 21. Mimo jiné nálezy z lokalit: tvrziště u dvora Vranov, tvrziště „Gotthard“ u Hořic v Podkrkonoší, hrad Výrov, tvrziště Nerošov, Nový hrad, hrad Velký Vřešťov „Na zámku“. J. Musil: Přehled archeologických akcí a přírůstků do sbírek Regionálního muzea v Chrudimi za rok 2006, 22 – 32. Mimo jiné z lokalit: hrad Rabštejnec, hrádek „Ma Komárce“ u Zdislavi z destrukce roubené věžové stavby. J. Musil: Přehled archeologických akcí a přírůstků do sbírek Regionálního muzea v Chrudimi za rok 2007, 33 – 49. Mimo jiné lokalit: Hlinsko v Čechách ulice „U Tvrze“, sídlo u kostela v Kostececi u Heřm. Městce, Lukavice tvrziště Kočičí hrádek, Nové Hrady u Skutče hrad „Boží dům“ poloha Starý zámek, stráž pod hradem Stránov, kurie Pařížov, tvrziště Pěšice „Na Hradisku“, pod zříceninou hradu Lichnice, hrad Oheb, na předhradí hradu Rychmberka nalezena bašta; hrad Rabštejnec, opevnění „Kusá Hora“ Srbece u Luže, „Na Hradě“ Topol, hrad Žumberk. E. Ulrychová: Archeologické nálezy z terénních akcí muzea v Jičíně v roce 2007, s 50 – 56. Mimo jiné nálezy z lokalit: u hrádku ve Spařencích, u tvrziště Nemyčevce, hradiště Hrádky Zámostí. D. Vích: Přehled archeologických akcí regionálního muzea ve Vysokém Mýtě za rok 2007, s. 57 – 73. Mimo jiné nálezy z lokalit: hrádek Zítkov a předpolí hradiště nad Darebnicemi Choceň, hrad Orlík u Sudislavi. J. Kalferst: Bronzová hlavice palcátu z Mlázovic, okr. Jičín, s. 173 – 177.

Catellologica bohemia 12. Recenzovaná publikace pro kastellologii českých zemí. Praha 2010. Editor Tomáš Durdík. Vydává Archeologický ústav AV ČR Praha v. v. i., Společnost přátel starožitností Praha. Formát A4, 654 stran, náklad neuveden. Adresa

redakce: durdik@arup.cas.cz. Studie: K. Sklenář: Františka Petery Rohoznického „seznamy hradů a hrádků v Čechách“ 1865 – 1867), 9 – 23; D. Kovář: Středověké fortifikace v povodí Vltavy na jižním Českokrumlovsku, 25 – 53; D. Kovář: Panská sídla nejnižší kvalitativní úrovně v raném novověku na Českokobudějovicku, 55 – 68. Z evropské kastellologie: T. Olszacki: Hrad ve městě Kolo na pozdí staveb pravděpodobně založených Přemyslovci z Polska, 69 – 77. G. Stell: Scottish castellology and castellologists: A brief historical introduction, 79 – 88. I. Ose: Pläne der Befestigungen Lettlands und Böhmens aus dem 17. – 18. Jahrhundert im Kriegsarchiv in Stockholm – 89 – 98. Monografie: F. Záruba: Capella regia – kaple Všem svatých na Pražském hradě, 99 – 135; J. Matiašek: Barbakán Pražského hradu. Rekonstrukce vývoje na základě archeologického výzkumu v roce 2007, 137 – 150; Z. Procházka: Hrad Švamberk-Krasíkov, kapitoly z dějin a stavební historie významného západočeského hradu, 151 – 191; J. Anderle – Z. Procházka: Dějiny a stavební vývoj kaple a hrobky na hradě Švamberku-Krasíkově, 193 – 236; I. Lehký – M. Sýkora: Nové poznatky o stavební podobě hradu Oltářník, 237 – 254; V. Knoll – J. Úlovec: Historie hradu a zámku Liebenstein v Libě, 255 – 291; F. Kasl: Předhradí hradu Libštejna – geodetické zaměření a povrchový průzkum, 293 – 304; J. Hronek – J. Dohnal: Poznatky komplexního geofyzikálního průzkumu předhradí hradu Libštejna, 305 – 318; D. Vích: Neznámá vrcholně středověká fortifikace na k. ú. Lanšperk, 319 – 343; J. Jánický: Dobytí hradu Rýzemberka a Starého Herštejna domažlickými husity v květnu roku 1421, 345 – 358; D. Janiš – R. Vrla: Hrad Komňa (Zuvačov) – jeho historie a stavební podoba, 359 – 368; V. Ryšavý: Stavba tzv. Dolního nebo Nového zámku v Bečově nad Teplou, 369 – 384; J. Hložek – R. Křivánek – M. Procházka: Komplexní nedestruktivní archeologický výzkum tvrziště Hřebeč (Tasov) okr. Kladno, 385 – 396; J. Panáček – F. Gabriel: Tvrz v Ladech u České Lípy, 397 – 401; A. Mezuliániková: Povrchový průzkum tvrziště Skomelno, okr. Rokycany, 403 – 414; L. Černá – P. Staněk – A. Zůbek: Hrádek Rumberk – archeologický výzkum v roce 2009, 415 – 452. Militaria: S. Chmielowiec – V. Kašpar: K pochopení výskytu tzv. zbroje „posměšné“ či „bizarní“ a fenoménu „komična“ ve středověkém umění. Pokus o načrtnutí problematiky na základě ikonografických pramenů, 453 – 476; D. Figel – M. Hložek – J. Hošek – Z. Schenk – P. Žákovský: Interdisciplinární analýza roztržené železné hákovnice z hradu Helfštýn, 177 – 478; L. Hlubek: Soubor militárií z rýmařovské tvrze, 489 – 500. Každodenní život: T. Durdík – Z. Nemeškalová-Jiroudková: Mincovní nálezy na hradě Ronovci, 501 – 508; T. Durdík – P. Juřina – Č. Pavlík: Nález zbytků pozdní renesančních kachlových kamen na hradě Buštěhrad, 509 – 528. Materiálie: J. Havlice: Hrad Vítkův Kámen – archeologický výzkum v hradním donjonu v roce 2004, 529 – 544; D. Kovář: Středověký hrádek u pošumavské Malče (okr. Klatovy), 545 – 550; D. Kovář: Předhradí hradu Velešína (okr. České Budějovice). Krátká zpráva o povrchovém průzkumu a zaměření středověké lokality, 551 – 556; K. Sklenář: Drobný příspěvek k ikonografii Kokořina v 19. století, 557 – 558; E. Ulrychová: Keramický soubor ze 13. století z hradu Brada (okr. Jičín), 559 – 562; F. Musil: Zaniklý zámek v Ostravě-Kunčičkách (Malých Kunčičkách), 563 – 566. Následující oddíly Kronika a Bibliografická referativní a informativní služba.

Rožmberský, P. – Chmelíř, V.: **Rytíři Karlové ze Svárova dědiční strážci dveří Království českého**. Plzeň 2012. Kniha obsahuje kapitolu o sídlech pojednávaného rodu. Formát A5, 160 str., černobílé ilustrace, barevná obálka. V ceně 120 Kč (+ poštovné a balné) lze objednat u Nakladatelství Ing. Petr Mikota, u Bachmače 10, 326 00 Plzeň (pmikota@post.cz). Kniha byla darována knihovně KASu.

Rožmberský, P.: **Stavby Vratislavů z Mitrovic na Mirošovsku**. Kuděj. Časopis pro kulturní dějiny 12/2011, č. 1, s. 232 – 240. Vydává Západočeská univerzita v Plzni, FF, katedra filozofie, Sedláčkova 19, 306 14 Plzeň (rakm@kar.zcu.cz). Mimo jiné i nově zjištěné informace o stavbě zámku v Mirošově. Cena časopisu (A-B5, 259 str.) činí 130 Kč.

Musil, F.: **K problematice šlechtických sídel v Suchých Lazcích (část města Opavy)**. Časopis Slezského zemského muzea,

série B, 59/2010, s. 187 – 197. Za zaslání separátu do knihovny KASu děkujeme.

Památky středních Čech 25, 2/2011. Časopis Národního památkového ústavu územního odborného pracoviště středních Čech v Praze (výměna za Hlásku). Formát A4, 52 str., cena 60 Kč, distribuce: tel. 274008285, e-mail: martinkova@stc.npu.cz. Z obsahu: P. Kroupa – J. Kroupová: Královská kaple hradu Křivoklátku a její ideové kořeny, s. 1 – 17; J. Žižka: K technologii a stavebním postupům při opravách torzálně dochovaných staveb, s. 18 – 31; P. Kroupa: Průzkum východní fasády zámku v Brandýse nad Labem 2. část, s. 32 – 36; Schubert, A.: Kdo je vlastníkem zřícenin dávno opuštěných hradů?, s. 37.

Redakce

Z hradů, zámků a tvrzí

Místo **hrádku** či opevnění na severním výběžku ostrohu jihozápadně od hradu **Lanšperk** (okr. Ústí n. Orlicí) je nyní vykáčeno a v zimním období zatím dobře přehledné.

Vykáčen a vyřezán od náletů je též hrad **Velešov** (okr. Rychnov n. Kněžnou). Je zpřístupněn upravenou cestou a osazen informační tabulí.

Obytná budova dvora se zbytky sgrafitové psaníčkové výzdoby v **Týništi nad Orlicí** (okr. Rychnov n. Kněžnou) byla v roce 2010 zcela odstraněna.

V **Bzenci** (okr. Hodonín) byl zpřístupněn park za zdejším zámkem, jehož budova naposled sloužila vinařskému provozu.

Takřka rozpadlý renesanční zámek **Studénka** (okr. Mladá Boleslav) má nyní zastřešeno kratší jihovýchodní křídlo. Nynější majitel pan Petr Čech začal i s úpravou zbytků dvora, ve kterém se zdevastovaný zámek nachází.

Po rekonstrukci je nyní i s parkem přístupný zámek **Korozluky** (okr. Most).

Ukončena bude zřejmě letošního roku i rozsáhlá rekonstrukce renesančního zámku **Libouchec** (okr. Ústí n. Labem).

Rozsáhlou rekonstrukcí na sídlo firmy prochází i zámek **Koloděje nad Lužnicí** (okr. České Budějovice).

Silně zchátralý je naopak opuštěný zámek **Neznašov** (okr. České Budějovice).

Pohledem naopak potěší kdysi silně zchátralá tvrz **Býšov** (okr. České Budějovice). Po rekonstrukci je většinou celoročně přístupná.

I nadále chátrá tvrz ve **Vranové Lhotě** (okr. Svitavy), která je v soukromém vlastnictví.

I když v běžně dostupné literatuře je zámek ve **Vřesovicích** (okr. Prostějov) udáván jako barokní stavba, jeho původ je nepochybně starší. Svědčí o tom renesanční klenby, dvě klíčové střílny na severní fasádě a možný zbytek valového opevnění v zahradě západně od zámku.

Mimo dvou hradů v **Otaslavicích** (okr. Prostějov) se dochovaly i zbytky tvrže ve výrazné poloze na skalnatém ostrohu obtékaném Drahanským potokem. Zde pod čp.138 se dosud nalézá část velikého sklepa se sloupem uprostřed. Místo zaniklé tvrže je přitom dost zmatečně udáváno do prostoru nynějšího nákupního střediska.

Parkově a na dětské hřiště bylo upraveno tvrziště v **Mořicích** (okr. Prostějov).

Soukromým majetkem je z větší části opravený zámek **Svináře** (okr. Beroun). Někdy bývá i s rekonstruovaným parkem přístupný veřejnosti (viz internetové stránky obce).

Ústav pro mládež již není v zámku v **Ratměřicích** (okr. Benešov). Objekt byl restituenty prodán soukromé osobě. Okolí zámku s parkem je nyní přes den volně přístupné (vše na www.zamekberchold.cz).

J. Synek

Pozemkový fond nechal zcela zbořit a zlikvidovat dvůr s barokní rezidencí tepelských opatů **Podmokly** (okr. Plzeň-sever). Krov a kamenné portály (též druhotně použitou část gotického portálu) se podařilo zachránit pracovníkům Centra stavitelského dědictví v Plasích. Dle jejich informace zaznamenal

P. Rožmberský

Zprávy z klubu Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail: <mailto:rozember@kar.zcu.cz>. Internetové stránky: <http://www.klubaugustasedlacka.cz/>.

Schůze Rady se bude konat ve **středu 6. června** současně se schůzkou plzeňské pobočky. Bude stanovena výše desátka na rok 2012, výše předplatného Hlásky na rok 2013, rozhodne se o dalším konání konference Dějiny staveb a o vydání sborníku z minulé konference, proběhne volba funkcionářů Rady KASu. Další návrhy k projednání či stanoviska k uvedeným bodům mohou předsedové poboček zaslat na výše uvedený e-mail. Pobočky mají podle počtu členů hlasů: Plzeň 5, Praha a Zlín po 2, ostatní po jednom.

Funkcionáři poboček do uzavěrky tohoto čísla nedodali požadované Zprávy o činnosti a o hospodaření za rok 2011. Je třeba je urychleně vypracovat a poslat Radě.

Redakce děkuje autorům, kteří zaslali do Hlásky jakýkoli příspěvek, a doufá, že se jejich řady ještě rozrostou. Stále platí, že autor má příští ročník Hlásky zdarma. Chopte se pera! (tedy klávesnice). Na internetových stránkách klubu se připravují ke zveřejnění všechna stará čísla Hlásky už asi půl roku. Doufejme, že v příštím čísle už přineseme zprávu, že jsou tam.

Zpráva o činnosti v roce 2011: S určitými potížemi se podařilo sehnat dotaci na Hlásku i na sborník Dějiny staveb. Členskou cenu Hlásky a „desátek“ se podařilo udržet na stejné „míži“. Opět byla uspořádána 12. mezinárodní konference Dějiny staveb a vydán sborník z konference předešlé, zasláný všem pobočkám. Hláška byla poskytována všem plzeňským gymnáziím a autorům příspěvků. Schůze Rady potvrdila stávající funkcionáře.

tajemník P. Rožmberský

Zpráva o hospodaření v roce 2011: Oprava: V minulém vyúčtování došlo k chybě ve vřechení – mělo být nikoli 2011, ale 2010. Do výdajů nebyl omylem započítán jeden měsíční poplatek za vedení účtu v hodnotě 65 Kč, takže výdaje byly ve skutečnosti ve výši 117 291 Kč. Opravený zůstatek z roku 2010 tedy činí: 75 767,53 Kč. Příjmy: 132 964,46 Kč (dotace na Hlásku od Nadace 700 let m. Plzně 10 000 a od Nadace pro kult. aktivity občanů m. Plzně 14 000, na Dějiny staveb od Min. kultury 40 000, od Města Plzně 45 000, od Plz. kraje 10 000, předpl. Hlásky 10 640, desátek 3300, úroky 14,46). Výdaje: 134 242,97 Kč (100 tisíc sborník DS, vedení účtu 1387,97, na Hlásku 30 900, www stránky 1929, poštovní 26). Zůstatek: 75 832,53 Kč.

pokladník K. Brzobohatá

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail: rozember@kar.zcu.cz. Internetové stránky pobočky: <http://kasplzen.sweb.cz/>.

Na klubových schůzkách každou první středu v měsíci v Riegrově 3 (suterén) pokračoval v lednu M. Novobilský v přednášce o historických palných zbraních, v únoru Z. Gersdorfová předvedla vizualizaci hradu Roupova a v březnu F. Kasl seznámil posluchače s anglickými hrady. Všem děkujeme. **Pozor změna!!!! Od května se budou klubové schůzky konat v restauraci se salónekem v hotelu Continental** (Zbrojnická ulice, tzv. Kontík).

Únorová přednáška dr. K. Nováčka pro veřejnost v objektu FF Západočeské univerzity uspořádaná pobočkou s názvem „Sídlo blahoslaveného Hroznaty v Teplé objeveno?“ přilákala neobvykle vysoký počet posluchačů – 46, kteří se tak dozvěděli čerstvé informace o nejnovějších archeologických výzkumech v klášteře Teplá.

Autovycházka na Rokycansko se koná v sobotu 21. dubna. Odjezd v 8 hod. od Hamburku. Obhlédneme tvrziště v Malém Újezdě a Kařízku, navštívíme dosud neznámé panské sídlo v Drozdově, hrad Řebřík, někdejší tvrz v Drahoňově Újezdě a u Sebečic se pokusíme nalézt vrch Hřímál, na němž měly být trojnásobné valy. Po tvrzišti ve Skomelně budou následovat Radnice; zde se mohou účastníci občerstvit nebo shlédnout zámek. Přes Svinnou se starým a novým zámkem dojedeme do Prašného Újezda se zámečkem a Podmokel s tvrzištěm a zámkem. Následovat bude zámek v Hřešihlavech a v ústí Radnického potoka u Bujesil skryté

bezejmenné tvrziště. Budou-li ještě síly, můžeme se podívat na hradiště Radnou, kam je kladeno také tvrziště a pak přes Vranovice, Zámeček a Stupno (s šternberskou kaplí) přes Chrást do Plzně. Majitelé aut i pěšáci (ti se pak dohodnou na úhradě) se přihlásí týden předem na výše uvedeném tel. čísle nebo e-mailem.

Jarní členská schůze pobočky se koná ve **středu 2. května** po přednášce v restauraci **hotelu Continental**. Budou přijímáni noví členové, vylučování neplatičů, plánovány další akce apod.

Jarní poznávací zájezd tentokrát povede **do Německa** a to v **sobotu 26. května**, opět od Hamburku, kde se sejdem v 8 hod. Hned za hranic se nachází nevelká obec Bärnau, u níž se rozkládá rozlehlý Geschichtspark, založený a vedený obdobným spolkem jakým je KAS nebo ČAS. Česká archeologická společnost, pobočka Plzeň, nemá dostatek lidí (tak jako KAS), aby naplnila autobus. Proto byla učiněna dohoda o společném zájezdu. Co v Geschichtsparku uvidíme? Mimo rekonstrukci různých staveb z období 9. – 12. století, postavených v součinnosti s archeology, především „motte“ – dřevěný hrádek vystavěný na uměle navršeném pahorku. Zde můžete zažít neopakovatelný pocit hradištního pána, přehlédajícího z věže usudlosti poddaných. Jsou zde i další zajímavosti (např. zpětně vyšlechtěná prasata do podoby před 1000 lety), které můžete spatřit na vlastní oči za **3 eura** vstupného. Na zpáteční cestě se zastavíme na hradě Ahornberku v Českém lese. V Tachově bude zastávka na občerstvení, následovně bude hrad/zámek v Boru a přes klášter Kladruby se navrátíme do Plzně. Platit se bude obvyklým způsobem – náklady se rozečtou na osobu a zaplatí se ještě v autobusu. Při obsazení všech padesáti míst odhadujeme cenu na 150 Kč; abychom autobus obsadili, je třeba, aby jste vzeli sebou rodinné příslušníky nebo známé. Opět se hlase na výše uvedené číslo nebo e-mail; je možné, že bude více zájemců než míst.

V tomto roce oslavili nebo oslaví kulatá výročí následující členové pobočky (dámy prominou): Třicítka Mgr. Lukáš Funk, čtyřicítka Petr Češík z Hlinska, Martin Janoušek z Milostína, Mgr. Luděk Krčmář z Plzně, Václav Menšík ze Všerub, padesátka Milan Frána z Kladrub, Ing. Jiří Hrnčíř z Částkovic, Milan Metlička z Plzně, šedesátka Jaroslav Chmela z Plzně, Pavel Kloubec z Ústí n. L., Mgr. Jan Mendřec z Holýšova, Arnoštka Monhartová z Rokycan, JUDr. Zdeněk Novák z Domažlic, Vlastimil Pícl z Plzně, Petr Rožmberský z Plzně, Milan Řezáč z Plzně, Jiří Tichánek z Koprivnice a sedmdesátka Marie Fišerová z Plzně a Doc. PhDr. Viktor Viktora CSc. z Plzně. Redakce všem přeje hodně zdraví a dalších pěkných chvil na klubových akcích nebo nad stránkami Hlásky (případně změny titulů je třeba sdělit; těm, kteří neuvedli na přihlášce rok narození, nebylo možné popřát).

Při té příležitosti by chtěl P. Rožmberský poděkovat všem za účast na oslavě šedesátky (kde také proběhl křest knihy o rytířích Karlech ze Svárova s autogramiádou), za dary i dárky, za organizaci a především za sehrání divadelní hry o čtyřech aktech „Z mého života“, což bylo absolutní překvapení a pozdvihlo úroveň oslavy do jiných dimenzí. Nejen oslavenec, ale i ostatní se od srdce zasmáli. Ještě jednou díky.

Zpráva o činnosti v r. 2011: Po celý rok (mimo prázdnin) se dařilo s jistými problémy zajišťovat přednášky na klubových schůzkách jednou za měsíc, uspořádány byly také tři přednášky pro veřejnost ve spolupráci se Západočeskou univerzitou. Uskutečnily se dvě členské schůze, jarní a podzimní autovyčezky (jihozápadně od Prahy a na Horažďovicko) a poznávací zájezdy (na Písecko a na Přešticko/Klatovsko). Nově se konal také netradiční dvoudenní výlet loďmo po hradech a dalších památkách na Berounce. Nepodařilo se získat finanční podporu na opravu naučné stezky F. X. Franče ani dobrovolníky. O akcích bylo na stránkách klubového zpravodaje podrobně referováno. Všem, kteří se na činnosti pobočky podíleli, patří poděkování. *tajemník P. Rožmberský*

Zpráva o hospodaření v r. 2011: Zůstatek: 12 340 Kč. Příjmy: 18 920 Kč (příspěvky, předplatné Hlásky, dary). Výdaje: 18 386 Kč (7160 předplatné Hlásky, 1940 desátek, 74 kanc. potřeby, 1500 přednášky, 7712 poštovné za Hlásku). Zůstatek: 12 874 Kč.

pokladník K. Brzobohatý

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno-Líšeň, e-mail: svehla.pavel@volny.cz.; Mgr. Josef Jan Kovář, Renneská třída 416/39, 639 00 Brno-Štýřice.

Výroční schůze pobočky proběhla v pátek 16. 12. 2011 v prostorách restaurace „U markraběte Jošta“ na ulici Veselé v Brně. Dorazilo celkem devět členů pobočky, dva se omluvili. Na začátku schůze byli předseda P. Švehla a pokladník J. Kovář potvrzeni ve svých funkcích i pro následující kalendářní rok. Poté byly distribuovány Hlásky a vybrány členské příspěvky i předplatné Hlásky pro rok 2012. Účastníci schůze pak na projekční technice zajištěné J. Kovářem zhlédli tři prezentace z individuální činnosti některých členů pobočky. Nejprve J. Kovář přestavil svá bádání na Jesenicku, konkrétně nové poznatky o hrádku v Adolfovicích, který je ničen erozí po vážném narušení recentní průmyslovou zástavbou. J. Štětina pak navázal s výsledky stavebně historického průzkumu zámku Lešná na Valašsku, jenž prokázal složitý stavební vývoj tohoto objektu sahající až do středověku. Poslední prezentace byla dílem M. Plačka, který představil své poznatky o křížáckých hradech na ostrovech Rhodos a Kos, které letos navštívil. Další prezentace členů pobočky již probíhaly pouze verbálně, ovšem s výjimkou P. Šimečka, jenž přítomným prezentoval svou dokumentaci k zámku v Uherském Ostrohu. Kolega Kořínek informoval o svých návštěvách hradů Drahotuše, Templštejn a Blansek. J. Kovář podal zprávu o vyhodnocení artefaktů z cisterny hradu Vildenberk a o tragickém úmrtí koordinátora projektu „Panství vildenberské“ Mgr. Aleše Tinky, s nímž někteří členové pobočky spolupracovali. Nejstarší člen pobočky, pan Ladislav Přinesdomů z Ketkovic, který se dlouhodobě zabývá hradem Levnov nedaleko své obce, potěšil přítomné členy vlastnoručně zhotovenými materiály s vánoční tematikou. J. Unger poté navrhl, aby byl panu Přinesdomů přiznán statut čestného člena pobočky. Schůze byla ukončena volnou diskusí na různá aktuální témata. *J. J. Kovář*

Další informace od poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí, e-mail: slavik@josefov.npu.cz, jaroslav_cerny@centrum.cz.

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec. E-mail: frantisek.kocman@mesto-humpolec.cz, orlikhumpolec@seznam.cz. Internetové stránky pobočky: <http://www.hrad-orlik.cz/klub-a-sedlacka/>.

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Česká 4760, 760 05 Zlín. Tel. 737177346. E-mail: jihoz@post.cz. Internetové stránky pobočky: <http://www.kaszlin.estranky.cz/>.

Pobočka Praha

Kontaktní adresa: KAS Pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice, e-mail: juliovec@mvr.cz, houskovad@seznam.cz.

Uzávěrka dalšího čísla: 10. 6. 2012
(vyjde v první červencové dekádě 2012)

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. dubnové dekádě 2012.

Šéfredaktor Petr Rožmberský (rozomber@kar.zcu.cz.), technický redaktor ing. Petr Mikota pmikota@post.cz), redaktor pro internet Petr Beránek (www.klubaugustasedlacka.cz.).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 56 Plzeň (rozomber@kar.zcu.cz nebo pmikota@post.cz)

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Nadačního fondu pro kulturní aktivity občanů města Plzně.

Registrováno pod značkou OK UmP 23/1991. 360 výtisků.